

Actief zelfstandig leren met Verhalend Ontwerpen

Ellen Reehorst

NVOX, tijdschrift voor docenten in de natuurwetenschappen, 1998.

*Als ik lekker de krant zit te lezen haakt m'n oog aan de kop **Scholieren reinigen strand van onderbroek en lege flessen**. Ah, Coastwatch is weer begonnen. Een mooi verhaal van een leerkracht: NME, onderzoek doen, maatschappelijke relevantie. En dan komt het ene zinnetje dat nog steeds in m'n hoofd zit: de leerlingen vinden het wel best; alles is beter dan gewoon les...*

Onmiddellijk schieten me situaties uit m'n eigen onderwijspraktijk te binnen. Met een tweede klas op excursie naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie, natuurlijk pas nadat ik de werking ervan goed had uitgelegd. We hadden er allemaal zin in en toch viel het vies tegen. De rondleiding werd met een dun laagje op het hart gedrukt fatsoen doorstaan en pas na flink aandringen werden er wat vragen gesteld. Een beetje plichtmatig en het antwoord deed er eigenlijk niet toe. Op de terugweg naar school vroeg ik naar reacties. Ach, wel leuk, weer eens wat anders...

Door dat ene zinnetje in dat artikel over Coastwatch realiseer ik het me opeens: hoezo, wel best, wel leuk, daar doen we al die moeite niet voor! Begrijp me niet verkeerd, ik vind Coastwatch prachtig. En ik ben ervan overtuigd dat het ontzettend belangrijk is om leerlingen te confronteren met de werkelijkheid buiten de schoolmuren. Maar hoe bereik je als leerkracht nou dat je leerlingen na zo'n buitenactiviteit iets wezenlijks te melden hebben?

Kent u dit gevoel? Misschien vindt u het dan leuk om even mee te kijken in een tweede klas. Ze doen iets met otters, en alleen de leerkracht weet dat er uiteindelijk een bezoek aan het Otterpark Aqualutra op het programma staat. Laten we eens kijken wat er gebeurt als de leerkracht een krantenberichtje voorleest: een vader en een dochter hebben een otter gezien...

Het kost de leerkracht weinig moeite om over dit fictieve artikel een gesprek uit te lokken. Zou het bericht waar zijn? Hoe kunnen ze zo zeker weten dat het een otter was? Heb je er een idee van hoe een otter eruit ziet? Op het bord inventariseert hij de antwoorden van de leerlingen, die veel meer over otters blijken te weten dan ze zelf dachten. Als jij de otter had gezien, zou je dan even opgewonden zijn als deze mensen? Waarom zouden ze zo opgetogen zijn? Wat weten wij eigenlijk van otters? En vervolgens gaan de leerlingen in groepjes aan het werk om na te gaan hoe de otter in de Meinesloot kan zijn terecht gekomen. Ze stippelen op de kaart van Friesland een aannemelijke route uit en beschrijven een aantal verklaringen. Die presenteren ze met veel verve aan elkaar. De resultaten hangen ze op de muur van de klas. En opeens is het alsof de otter tot leven is gekomen. Wij en de otter, zo'n sfeer hangt er.

Dan komt er een bericht binnen van Omroep Friesland. Ze willen met een forumdiscussie aandacht besteden aan de ontsnapte otter. De hoofdvraag voor het programma is: zijn twee otters tien miljoen waard? De leerlingen bedenken welke mensen in het forum horen (een ottervanger, otteraannemer, ottereconoom, otterliefhebber...) en wat hun argumenten zijn. Dan bereiden ze in groepjes die rollen voor. Natuurlijk is daar ook studiemateriaal voor beschikbaar. De ecologie van de otter, ecologische hoofdstructuur, kwaliteit van het zoetwatermilieu, maatschappelijke kosten en baten, economische belangen: ze worden grondig onderzocht. Dan verandert de klas in een opnamestudio en nemen de leerlingen het programma op. Misschien pas na een generale repetitie, want de kinderen blijken de uitzending een uiterst serieuze zaak te vinden. Elke leerling beschrijft vervolgens in een reactie op de uitzending zijn een goed onderbouwd eigen standpunt, en krijgt hiervoor een beoordeling.

De uitzending is goed ontvangen. Ook bij Otterpark Aqualutra, waar aan de herintroductie van de otter wordt gewerkt, is er met belangstelling naar gekeken. Ze doen een uitdagend aanbod: als de leerlingen in kaart brengen hoe de eigen schoolomgeving ottergeschikt is te maken, dan krijgt de klas gratis toegang tot het park en een plek om de bevindingen ten toon te stellen. Pfoe, daar moet even goed over gepraat worden. Doen we mee? Wat moet er dan onderzocht,

Bron : www.verhalendontwerpen.nl

beschreven, berekend, gemaakt, beslist worden? De schoolomgeving wordt in kaart gebracht, de waterkwaliteit wordt onderzocht, veldwerk wijst uit welke maatregelen nodig zijn om de otter kans van overleven te geven, en natuurlijk worden er ook de nodige berekeningen gedaan. Al het onderzoeks- en veldwerk mondt uit in een prachtige maquette, tentoonstelling of inrichtingsplan. Vol trots wordt dit naar Aqualutra gebracht...

En dan, wat gebeurt er dan?

Durft u een voorspelling te doen over dit bezoek?

Wordt het meer dan 'wel best of wel leuk'?

Het bezoek overtrof de stoutste verwachtingen van de leraar. De leerlingen waren zeer gemotiveerd en leergierig. En ze hebben niet alleen veel doordachte vragen, ze hebben zelfs een hoop te melden aan de medewerkers van het otterpark. Eigenlijk gedragen ze zich niet als leerlingen, maar als otterdeskundigen...

En dat is niet omdat ze een fantastische klas zijn, of zo'n bijzondere leraar hebben. Bepalend is het moment waarop ze het otterpark bezoeken. Eerst zelf nadenken, otters maken, een omgeving inrichten - en dan pas de eigen ideeën toetsen in de realiteit. Eerst de concepten van leerlingen boven water halen en ze daarmee laten werken, en dan pas op excursie. De eigen (mentale) activiteit van leerlingen is daarbij trouwens wel essentieel; een goede uitleg over de werking van de rioolwaterzuivering heeft niet dit fascinerende effect. **Looking around with educated eyes**, zeggen de Schotse uitvinders van Verhalend Ontwerpen, en dat is de meest kernachtige samenvatting van dit didactisch principe.

Mooi didactisch repertoire

Verhalend Ontwerpen kent meer van dit soort mooie didactische principes. De motivatie en samenhang die ontstaat door een verhaallijn met een krachtige plot bijvoorbeeld. Samenhang wordt daardoor meer dan 'elk vak doet deze week iets aan water'. Of de kracht van sleutelvragen, die leerlingen het gevoel geven dat ze alles zelf doen. Of ... ach nee, wie meer wil weten nodig ik gewoon uit om eens mee te doen. Belangrijker dan het vakgebied is: belangstelling hebben voor vakoverstijgende samenhang, voor levensecht onderwijs, voor het oproepen van een fascinerende actieve manier van leren en grote betrokkenheid bij leerlingen. Kortom: voor uitbreiding van je eigen didactisch repertoire in de klas.

Verhalend Ontwerpen en NME

Verhalend Ontwerpen biedt veel mogelijkheden om de moeilijkste aspecten van NME (**waardenvorming, gedragsverandering**) luchtig en fantasievol aan te pakken. Daarmee is het een stimulans om de kern van NME waar te maken. Verder biedt een verhalend ontwerp altijd zinvolle aanknopingspunten voor meerdere schoolvakken. Bij de otter zijn dat biologie, aardrijkskunde, economie, nederlands en beeldende vakken. De verhaallijn zorgt ervoor dat leerlingen de **samenhang tussen de vakken** ook als logisch en zinvol ervaren. Daarmee kan de kwaliteit van het gangbare thematische onderwijs waar veel scholen ervaring mee hebben verbeterd worden. En er is een vanzelfsprekend **evenwicht** tussen kennis (ecologie, ecologische hoofdstructuur, inrichting van het landschap), vaardigheden (samenwerken, onderzoek doen, presenteren) en affectieve aspecten (hoeveel is zo'n otter me eigenlijk waard).

Onderwijsvernieuwing met Verhalend Ontwerpen

Verhalend Ontwerpen gaat altijd verder dan NME: het versterkt de hoofdoelen van basisvorming en studiehuis. Want het kost weinig moeite om De Otter minder speels te maken en inhoudelijk zo te verdiepen dat het ontwerp een uitstekende invulling van het studiehuis wordt. Actief, zelfstandig leren, TVS - ze komen met een verhalend ontwerp als vanzelf de klas in. En waar docenten naar een meer begeleidende rol toe willen groeien, biedt verhalend ontwerpen daar een krachtige leeromgeving voor. Met verhalend ontwerpen kunt u de beleids taal uit Den Haag opeens vertalen naar praktisch, realistisch onderwijs in uw eigen klas. En het aardige is dat uw leerlingen er buitengewoon gemotiveerd van zullen raken. Als dat niet mooi is...